

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

ANDORRSKÉ KNIEŽATSTVO

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

Názov krajiny:	Andorrské kniežatstvo (<i>Principat d' Andorra</i>)
Počet obyvateľov:	80 208 (rok 2017, odhad vláda Andorry) Andorrcania (50%), Španieli (24,7%), Portugalci (12,6%), Francúzi (4,1%)
Rozloha:	468 km ²
Hlavné mesto:	Andorra la Vella (22.886 obyvateľov)
Úradný jazyk:	katalánsky
Štátny sviatok:	8. september, sviatok Panny Márie z Meritxellu, patrónky Andorrského kniežatstva
Územné členenie:	7 farností (Canillo, Encamp, Ordino, La Massana, Andorra la Vella, Sant Julia de Loria, Escaldes-Engordany)
Štátne zriadenie:	parlamentné spolukniežatstvo
Hlava štátu:	dve spolukniežatá (prezident Francúzska a katalánsky biskup z Urgell)

a) Základná charakteristika hospodárstva

Ekonomická prosperita Andorry bola v minulosti založená na cestovnom ruchu a obchode, stavebníctve a hlavne offshore finančných službách. Pod medzinárodným tlakom na odstránenie daňových rajov, rastúcou konkurenciou v oblasti cestovného ruchu, znížením cenových rozdielov v obchode, sa Andorra rozhodla pre homologizáciu svojej ekonomiky s EÚ, od čoho očakáva zvýšenie konkurencieschopnosti v ponuke služieb, najmä v obchode a cestovnom ruchu, rast priamych zahraničných investícií a podnikateľských iniciatív.

Súčasný ekonomický model Andorry je založený na sektore služieb, pričom cestovný ruch a obchod predstavujú hlavné bohatstvo kniežatstva. V roku 2017 Andorru navštívilo viac ako 8 miliónov turistov, prevažne zo susedných krajín Francúzska a Španielska. Ďalším strategickým odvetvím je finančný a bankový sektor s celkovým objemom prostriedkov prevyšujúcich 45 mld. €. Andorrské banky sú vysoko likvidné a silne kapitalizované. Vláda prijala legislatívne zmeny podporujúce liberalizáciu zahraničných investícií, prienik miestnych firiem na zahraničné trhy, zaviedla konkurenčný fiškálny rámec a snaží sa zlepšovať aj tak vynikajúce životné podmienky. Andorra má ambície stať sa významným centrom inovácií. Za týmto účelom ako s úmyslom diverzifikovať svoju ekonomiku nadviazala priamu spoluprácu s Massachusetts Institute of Technology ako aj združením Barcelona Tech City s cieľom zabezpečiť prostredníctvom moderných digitálnych technológií rozvoj nových sektorov ekonomiky: technologických startupov, špičkového zdravotníctva a moderných športových clusterov. Andorra pristúpila k ukončeniu bankového tajomstva a začala rokovania s EÚ o asociačnej dohode, ktorá by jej zabezpečila prístup na spoločný trh.

Základné ekonomické parametre

	2013	2014	2015	2016	2017
Miera inflácie v %	0,0	-0,1	- 0,9	0,4	2,6
HDP v mil. €	2 471,	2 525,5	2 535,1	2 584,1	2 653
HDP na obyvateľa € nominálny	35 327	35 786	35 342	35 580,20	35 746,93
Vývoj HDP v %	0,1	0,8	0,4	1,9	2
Minimálna mzda €	962	962	962	975	991,47
Priemerná mzda €	1 998,6	2 053,1	1 992,0	2 076,7	2 071,38
Dovozy tovaru v mil. €	1 128,0	1 175,0	1 168,5	1 226,1	1 307,5
Vývozy tovaru v mil. €	74,5	73,7	80,6	90,8	106,2
Miera nezamestnanosti v %	1,6	1,2	1,0	2,7	1,7

Zdroj: Ministerstvo financií Andorry, oddelenie štatistiky,

Štruktúra HDP (rok 2016)

Sektory – hrubá pridaná hodnota (GVA) v mil. EUR	% podiel	
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	12,8	0,51%
Priemysel, výroba (okrem stavebníctva)	120,17	5,15%
Stavebníctvo	135,9	5,84%
Obchod	381,9	16,4%
Doprava a skladovanie	39,75	1,7%
Ubytovacie a stravovacie služby	185,99	8,01%
Informácie a spoje	113,01	4,85%
Finančné a poisťovacie činnosti	478,44	20,54%
Nehnuteľnosti a služby podnikateľom	242,05	10,4%
Verejná správa, zdravotníctvo, školstvo	324,38	13,94%
Profesionálne služby, veda a technika	155,00	6,65%
Iné činnosti	139,65	6,01%
Spolu GVA	2.329,04	100%

Zdroj: Ministerstvo financií Andorry, oddelenie štatistiky

Štátny rozpočet Andorry

Vláda schválila na rok 2018 štátny rozpočet s predpokladanými príjmami na úrovni 425,23 mil. eur a výdavkami o sume 450,91 mil. eur, teda s deficitom 25,69 mil. eur, čo je menej ako 1% HDP. Navýšenie výdavkovej stránky rozpočtu sa odráža na kapitolách ministerstiev, ktoré majú zaručiť zvýšenie sociálnych dávok a zabezpečenie sociálneho štátu. Konkrétne došlo k navýšeniu rozpočtu ministerstva sociálnych vecí, spravodlivosti a vnútra o 3,3 mil. eur, ministerstva zdravotníctva o 2,7 mil. eur a ministerstva školstva o 2,3 mil. eur.

Rozpočet odráža postupné zlepšovanie economickej situácie krajiny, rast spotreby, nárast príjmov z daní a zvýšenie celkového počtu zamestnaných.

Štátny dlh

Na konci roku 2016 verejný dlh Andorry predstavoval 40,2% HDP. Ratingová agentúra Standard and Poor's v júli 2017 zlepšila hodnotenie krajiny z BBB/A-3 na BBB/A-2 so stabilným výhľadom, pričom nevyklúčila ďalšie zlepšenie po završení rokovaní o asociačnej dohode s EÚ. V auguste 2017 potvrdila stabilný rating BBB aj agentúra Fitch na základe vývoja verejných

financií, likvidity bankového sektora a plánom vlády priblížiť sa európskym a medzinárodným štandardom v oblasti výmeny daňových informácií.

Mena

Andorra nemá vlastnú menu, používa sa euro. Menová dohoda s EÚ platí od 1.4.2012.

Nezamestnanosť

S nezamestnanosťou nemá andorrská ekonomika problémy, v roku 2017 predstavovala 1,7%.

b) hlavné odvetvia hospodárstva

Na tvorbe **HDP** sa viac ako **80%** podieľa **sektor služieb**, predovšetkým finančné a bankové služby, cestovný ruch a obchod. **Priemysel** (spracovanie tabaku, výroba nábytku) sa podieľa **5,15%** a **pôdohospodárstvo 0,5%** (pestovanie tabaku, chov dobytky).

Finančný sektor sa na tvorbe HDP podieľa viac ako 20%-mi. Zahŕňa 5 bankových skupín, 7 finančných investičných skupín, 5 finančných správcov úspor, 1 špecializovanú firmu na pôžičky a 34 poisťovacích spoločností. V 5 bankových skupinách pracuje až 80% zamestnancov finančného systému. Andorrské banky sú silne kapitalizované, majú konzervatívne riadenie. Pomer solventnosti bánk (20%) je vysoko nad európskym priemerom, ich likvidita je 70% a efektívnosť 48%, pochybné úvery predstavujú len 5,1%.

Vzhľadom na rozvinutý bankový sektor s početnými vkladmi zo zahraničia bola Andorra donedávna považovaná za daňový raj. Na odporúčanie EÚ ale hlavne OECD Andorra v roku 2009 podpísala s Francúzskom tzv. Parížsku deklaráciu a postupne aj sériu bilaterálnych dohôd o výmene daňových informácií s viacerými krajinami, čím už za daňový raj považovaná nie je. OECD požadovala, aby Andorra podpísala dohody o výmene daňových informácií s minimálne 12 krajinami, koncom roka 2015 bolo uzatvorených viac ako 20 dohôd tohto typu. So susednými krajinami – Francúzskom a Španielskom – Andorra podpísala aj dohodu o zamedzení dvojitého zdanenia. **Cieľom dohôd je zabrániť daňovým únikom občanov EÚ na území Andorry.**

Vláda súčasne prijala sériu legislatívnych opatrení s cieľom zvýšiť transparentnosť bankového sektora a jeho homologizácie s legislatívou EÚ: zadefinovala do legislatívy trestný čin podvodu na daniach, prevzala nariadenie EÚ o prevencii a boji proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a **zaviedla automatickú výmenu daňových informácií s ČŠ EÚ**. Prakticky tak spolu s koncom roka 2017 došlo k ukončeniu bankového tajomstva. S účinnosťou od 1.1.2018 úrady kniežatstva začali ČŠ EÚ zasielať údaje o bankových účtoch ich občanov v andorrských bankách. V prípade, že došlo k zrušeniu účtov pred 1.1.2018, daňové úrady ČŠ EÚ informáciu o existencii účtov nedostanú. Reforma mala nateraz pozitívny dopad na bankový sektor krajiny. Menšia časť účtov bola uzatvorená, celkový objem prostriedkov spravovaných v miestnych bankách však mierne vzrástol na viac ako 45 mld. € a to najmä vďaka rozšíreniu aktivít andorrských bánk v zahraničí. V súčasnosti majú pobočky v 14 krajinách EÚ a Latinskej Ameriky.

Andorrská finančná jednotka (Financial Intelligence Unit – FIU) je nezávislý orgán, ktorý sa zaoberá podporou a koordináciou opatrení na prevenciu proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

Ďalším významným zdrojom príjmov andorrskej ekonomiky je cestovný ruch a služby s ním spojené. V roku 2017 navštívilo krajinu rekordné množstvo turistov – spolu 8,15 milióna. V roku 2016 to bolo 8,025 mil. turistov, pričom z tohto počtu 2,82 milióna návštevníkov v krajine prenocovalo minimálne jednu noc. Väčšina (5,20 milióna) však tvoria jednodňoví návštevníci bez prenocovania. Turistom je k dispozícii takmer 33 tisíc postelí, väčšina je sústredená v zimných lyžiarskych strediskách (Grandvalira, Vallnord a Naturlandia), ktoré ponúkajú 318 km lyžiarskych tratí. Vleky v strediskách Grandvalira a Vallnord prepravujú za

hodinu spolu 156 tisíc osôb. Ekonomický prínos lyžiarskeho sektora je cca 340 mil. € ročne a poskytuje zamestnanie pre 2 tisíc osôb.

Obchodná tradícia Andorry je dobre známa v Európe vďaka širokej sieti obchodov, kvalitnému tovaru a konkurenčným cenám. Najhládanejšími tovarmi sú módne oblečenie, kozmetika, šperky, domáca elektronika, počítače, športové potreby a gastronómia. Na tvorbe HDP sa **obchod podieľa 16,4%**.

Priemyselná výroba sa na tvorbe **HDP podieľa viac ako 5% (5,15%)**. Ide najmä o tabakový priemysel textilný, drevársky, potravinársky, výrobu nábytku, lekárskeho prístrojov a elektroniky.

Poľnohospodárstvo sa podieľa len **0,5% na HDP**, pričom ide najmä o chov dobytka a pestovanie tabaku.

c) členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Andorra je členom nasledovných organizácií: Rada Európy, OBSE, OSN, UNESCO, WHO, WIPO, FAO, CTBTO, ITU, UNWTO, ICC, OPCW, ICAO, ICCROM, Eutelsat, Interpol, OIE, WCO, Medzinárodný výbor Červeného kríža, Frankofónie (OIF), IEB, Iberoamerický generálny sekretariát (SEGIB). Andorra má štatút pozorovateľa vo WTO.

Vzťahy Andorry s EÚ

Stratégiou krajiny je postupné približovanie sa EÚ. Medzi EÚ a Andorrou funguje od roku 1990 colná únia, ktorá sa nevzťahuje na poľnohospodárske produkty. V roku 2004 bola medzi EÚ a Andorrou uzatvorená dohoda o spolupráci (zabezpečenie nediskriminačných pracovných podmienok) a dohoda o zdanení príjmov z úspor. V júni 2011 podpísaná menová dohoda (do platnosti vstúpila 1.4.2012), na základe ktorej Andorra prevzala euro ako svoju menovú jednotku.

Andorra má ambície postupne sa integrovať do vnútorného trhu EÚ, pri zachovaní si svojho špecifického štatútu. V marci 2015 začali rokovania o možnosti asociačnej dohody Andorry s EÚ v rámci skupiny tzv. malých štátov (Monako, San Marino, Andorra), pričom Andorra uprednostňuje individuálnu cestu v asociačnom procese.

Dôležitým krokom integrácie Andorry do EÚ bolo podpísanie paktu vo februári 2016 medzi EÚ a politickými silami zastúpenými v andorrskom parlamente deklarujúcimi podporu Asociačnej dohode. Zákonodarný zbor odobril aj automatickú výmenu informácií o daňových vkladoch nerezidentov, ktorá nadobudla účinnosť 1.1.2018. V roku 2017 parlament schválil zmenu trestného poriadku, ktorá označuje daňové úniky za trestný čin. Uvedené zmeny vniesli transparentnosť do finančného sektora. Andorra bola vyňatá zo zoznamu nekooperujúcich daňových rajov OECD.

Na rok 2019 sú naplánované voľby a preto je dôležité správne pripraviť časovú os približovania sa k EÚ. Pre Andorru je dôležité, aby pri rokovaní boli rešpektované osobitosti krajiny a poskytnuté garancie pre jej vnútorný trh. Rokovania a celý proces bude potrebné veľmi dobre odkomunikovať občanom Andorry. Inštitucionálny rámec funguje dobre, v centre rokovaní sú sektorálne politiky. Očakáva sa, že rokovania sa môžu skončiť v roku 2018 prípadne 2019, čo bude kolidovať s voľbami.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) podnikateľská legislatíva

Vláda prijala zákon o investíciách č. 10/2012, ktorým sa Andorra otvára zahraničným investorom, zjednodušuje zakladanie firiem, otvára dvere zahraničnému kapitálu. Informácie a poradenstvo o možnostiach zriadenia spoločnosti sa nachádzajú na web stránke www.andorra-business.com

Daňový systém

V marci 2009 predseda vlády Andorry A. Pintat podpísal v Paríži záväzok o uzatvorení dohôd o výmene fiškálnych informácií (TIEA) podľa modelu OECD a v septembri toho istého roka bol súčasne prijatý zákon o výmene takýchto informácií na základe predchádzajúceho vyžiadania. V máji 2009 bola Andorra odstránená z OECD zoznamu daňových rajov.

Prvá TIEA bola podpísaná s Francúzskom (22.9.2009, vstúpila do platnosti 22.12.2010), nasledovala dohoda so Španielskom (podpis 14.1.2010, platnosť od 10.2.2011) a postupne Andorra podpísala bilaterálne dohody tohto druhu s viac ako 20-timi krajinami. Tieto dohody sú nevyhnutným krokom, ktorý predchádza uzatvoreniu dohôd o zamedzení dvojitého zdanenia. Prvú dohodu o zamedzení dvojitého zdanenia podpísala Andorra s Francúzskom (2013), druhú s Luxemburskom (2014), ďalšie so Španielskom a Portugalskom (2015). V roku 2016 Andorra a EÚ podpísali dohodu o fiškálnej transparentnosti, na základe ktorej sa od roku 2018 budú automaticky vymieňať informácie o finančných účtoch občanov EÚ v andorrských bankách.

Andorra je známa nízkymi daňami, komplexná daňová reforma, ktorá bola uskutočnená v posledných rokoch zjednodušila systém a zaviedla rovnakú 10% sadzbu na všetky priame dane, t.j. daň zo ziskov firiem (od 1.1.2012), daň z osobných príjmov nerezidentov (od 1.4.2011) a daň zo zisku z ekonomických aktivít (od 1.1.2012). Od 1.1.2015 je zavedená daň z príjmu fyzických osôb (10%). Všeobecná nepriama daň (má podobný charakter ako DPH) bola uzákonená 21.6.2012 (zákon č. 11/2012) a je v platnosti od 1.1.2013. Všeobecná úroveň dane na tovary a služby je 4,5%. Sadzba 4,5% je uplatňovaná aj pri prvom prevode nehnuteľnosti, na ostatné operácie s nehnuteľnosťami je sadzba dane znížená. Znížená sadzba vo výške 1% sa uplatňuje aj na tovary primárnej potreby (na niektoré je dokonca super znížená 0% daň), na druhej strane je zvýšená daň na 9,5% pre finančné a bankové služby.

Medzi poplatky, ktoré môžu ovplyvňovať ekonomické aktivity patria napr. poplatky za registráciu obchodnej značky, za vlastníctvo vozidiel, registráciu vlastníkov ekonomických aktivít, daň z príjmov za úspory (individuálni rezidenti v EÚ), colné poplatky. Miestne samosprávy (komúny) si v súlade s ústavou a zákonom stanovujú na lokálnej úrovni aj vlastné dane. Ide najmä o tradičnú daň z duše a domácnosti, daň z nehnuteľnosti, daň z prenájmov, daň (poplatok) za poskytovanie obchodných alebo profesionálnych činností. Podrobné informácie ohľadne daní sú uvedené na web stránke www.impostos.ad

Sociálne zaťaženie, mzdy

Všetci zamestnanci, ako aj pracujúci na vlastný účet musia byť povinne členmi systému sociálneho zabezpečenia Andorry (CASS – Caja Andorrana de Seguridad Social). Výška odvodov do sociálnej poisťovne je pre zamestnancov v rozmedzí 5,5 až 10,5% a pre zamestnávateľa 14,5%, pracujúci na vlastný účet odvádzajú 20 až 25%.

Všetci cudzinci pracujúci v Andorre musia mať pracovné povolenie. Po uzavretí pracovnej zmluvy s andorrskou firmou, je táto povinná vybaviť na ministerstve vnútra príslušné pracovné povolenie. Udeľovanie pracovných povolení MV Andorry je obmedzené kvótami. Zahraniční investori, ktorí investujú vlastný kapitál vo významnej miere môžu získať povolenie na pobyt a prácu alebo aktívnu rezidenciu mimo kvót.

Okrem toho sa od roku 2012 zaviedol rezidenčný pobyt bez vykonávania aktívnej pracovnej alebo profesionálnej činnosti. V takomto prípade musí záujemca investovať minimálne 400 tisíc € do rôznych aktív a vložiť do Andorrského národného finančného inštitútu 50 tisíc €, a za každú závislú osobu, ktorá získa tento typ rezidencie vloží 10 tisíc €. Pokiaľ fyzická osoba vykonáva medzinárodné profesionálne aktivity (min. 85% v zahraničí) zo základne v Andorre počas minimálne 90 dní ročne a zamestnáva na pracovnú zmluvu maximálne jednu osobu, môže získať rezidenciu z dôvodov profesionálnych s medzinárodným aspektom. Podobné podmienky pre získanie rezidencie platia aj pre vedeckých, kultúrnych pracovníkov a športovcov. Projekt ich profesionálnej činnosti musí byť schválený vládou. Musia vložiť 50 tisíc € za seba a 10 tisíc € za závislé osoby do Andorrského národného finančného inštitútu.

V roku 2017 priemerná mesačná mzda v Andorre predstavovala 2 072 €, pričom minimálna mzda bola 991,50 €. Výška minimálnej mzdy sa upravuje každoročne spravidla podľa inflácie v predchádzajúcom roku.

b) programy podpory zahraničného obchodu

Saldo zahranično-obchodnej bilancie Andorry je tradične pasívne. Vzhľadom na svoju rozlohu je krajina nútená dovážať väčšinu komodít a vyváža len malé množstvo produktov. Veľkú časť vývozu navyše tvorí reexport zahraničných tovarov.

Informácie o možnostiach investovania a programov zameraných na podporu zahraničného obchodu možno nájsť na web stránkach štátnej agentúry na podporu investovania www.actua.ad a podnikateľskej platformy <https://investwithandorra.com>.

Andorrská obchodná a priemyselná komora (www.ccis.ad) poskytuje zahraničným firmám služby (poradenstvo, colné informácie, zoznamy firiem) za poplatok.

c) zverejňovanie verejných obstarávaní

V Andorre verejné obstarávanie nezastrešuje vládna organizácia, informácie o tendroch sú spravidla zverejňované na nasledovnej web stránke:

<http://andorraabierta.aytoandorra.es/contratos>

d) zmluvná základňa SR s Andorrou

Medzi SR a Andorrou nie je podpísaná žiadna bilaterálna zmluva ekonomického charakteru. Minister zahraničných vecí Andorry Gilbert Saboya absolvoval v septembri 2014 oficiálnu návštevu SR, počas ktorej došlo k parafovaniu textu Dohody medzi SR a Andorrou o automatickej výmene daňových informácií. Vzhľadom na zdĺhavý legislatívny proces na slovenskej strane dohoda stratila význam, keďže medzitým sa oba štáty stali členmi multilaterálneho dohovoru o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VÝSKUM

a) priame zahraničné investície:

Na prilákanie zahraničných investícií, oživenie ekonomiky a zvýšenie jej konkurencieschopnosti bol v roku 2012 prijatý nový Zákon o investíciách č. 10/2012 z 21.6.2012, ktorým sa Andorra otvára zahraničným investorom, zjednodušuje zakladanie firiem, otvára dvere zahraničnému kapitálu.

Cieľom zákona bolo prilákať nové zahraničné investície prinášajúce pracovné miesta, so zameraním na sektory, ktoré vytvárajú viac pridanej hodnoty a rastu. Zákon sleduje poskytovanie dobrých služieb existujúcim a potenciálnym investorom vo všetkých etapách, podporuje adekvátne prostredie uľahčujúce investovanie, prezentuje obraz Andorry ako modernej, inovatívnej a konkurenčnej krajiny. Stanovuje formy spolupráce s ostatnými štátnymi a miestnymi inštitúciami, na podpore a prilákaní investícií.

Zahraniční investori majú povinnosť predložiť svoj investičný zámer andorrskému vláde, ktorá o jeho schválení rozhodne v lehote 30 dní (môže byť o 15 dní predĺžená). Táto povinnosť sa netýka projektov predložených rezidentmi v Andorre.

Zmena legislatívy sa pozitívne odrazila na raste PZI, ktorých celkový objem vzrástol do roku 2016 na 3,8% HDP. V tomto roku 40,1% investícií pochádzalo zo Španielska, 20,4% z Francúzska, 12,7% z Luxemburska a 7,6% zo Švajčiarska. Sektorovo sú PZI smerované prevažne do oblasti služieb.

Liberalizácia výkonu slobodných povolání je viazaná na efektívny a trvalý pobyt a na reciprocitu (tzn., že andorrský občan ju môže vykonávať v krajine pôvodu žiadateľa). Andorra začala s celou sériou štrukturálnych zmien ako napr. projekt vybudovania heliportu s cieľom zaviesť priame linky vrtuľníkom spájajúce Andorru s Barcelonou, Toulouse, Lleidou a Seu d'Urgell. Má záujem pritiahnúť svetové obchodné značky a zmeniť Andorru na prvotriedne centrum shoppingu v Európe. Zmeny si budú vyžadovať aj modernizáciu turistickú infraštruktúry a zlepšenie odbornej prípravy zamestnancov v cestovnom ruchu. V oblasti excelentného zdravotníctva si Andorra dala za cieľ vybudovanie stredísk podľa švajčiarskeho modelu implementáciou najnovšej technológie. Zároveň chce podporiť nové špičkové medzinárodné vzdelávacie centrá a výskum, vývoj a technológie všetkého druhu. V oblasti zábavného priemyslu sa špeciálna pozornosť venuje priemyslu herní. V marci 2012 sa vytvorila agentúra, medziministerský výbor a úrad pre herne, ktorých cieľom je pripraviť novú legislatívu týkajúcu sa herní ako sú kasína, lotérie, tipovanie on-line a off-line.

ACTUA je spoločná iniciatíva štátu a súkromného sektoru na uľahčenie investícií a posilnenie ekonomickej diverzifikácie Andorry. Zahŕňa niekoľko ministerstiev, vládnych agentúr, združení a súkromný sektor. Jej súčasťou je aj Agentúra na podporu rozvoja a investícií Andorry (www.actua.ad), ktorej piliermi sú: ekonomická diverzifikácia založená na rýchlym raste nových oblastí ako je inovácia, zdravotníctvo, cestovný ruch a vzdelávanie, prilákanie zahraničných investícií a podpora domácim podnikateľom, ktorí chcú investovať v zahraničí, ako aj pomoc podnikateľom podporovaním spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom.

NBS neviduje žiadne investície z Andorry do SR a ani naopak.

b) energetická politika krajiny

Podiel jednotlivých zdrojov na celkovej spotrebe energie Andorry v roku 2017 bol nasledovný: nafta 43,8%; vykurovací olej pre domácnosti 22,6%; elektrická energia 22,5%;

benzín 10%, propán 0,9%, bután 0,2%. Vláda ešte v roku 2016 spustila ambiciózný projekt na podporu obnoviteľných zdrojov energie, osobitne plán na opravy budov na nízko energeticky náročné.

c) veda, výskum a vývoj, inovácie

Dlhodobou stratégiou Andorry je prilákanie talentov, vytváranie jedinečnej pridanej hodnoty vo vybraných tovaroch a službách pre európsky trh. Vláda za týmto účelom začala úzko spolupracovať s Massachusetts Institute of Technology (MIT) a rozvíjať inovatívne projekty v sektore cestovného ruchu a udržateľného rozvoja – v oblasti mobility. Jedným z projektov je podpora elektrických vozidiel, pričom Andorra s 5% elektromobilov z celkového autoparku krajiny je tretou krajinou sveta s najväčším percentom elektrických vozidiel.

Vládna agentúra na podporu investícií (www.actua.ad) zriadila osobitnú nadáciu ActuaTech, ktorá v spolu s MIT realizuje projekt „Smart Country“.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Saldo zahranično-obchodnej bilancie Andorry je tradične pasívne. Vzhľadom na svoju rozlohu je krajina nútená dovážať väčšinu komodít a vyváža len malé množstvo produktov. Veľkú časť vývozu navyše tvorí reexport zahraničných tovarov. Medzi EÚ a Andorrou funguje od roku 1990 colná únia, ktorá sa nevzťahuje na poľnohospodárske produkty. Hlavným obchodným partnerom Andorry je Španielsko.

b) základná štatistika zahraničného obchodu Andorry v mil. €:

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vývoz	82,4	74,5	73,7	80,6	90,74	106,21
Dovoz	1 102,7	1 128,0	1 175,0	1 168,5	1 226,3	1 307,49
Obrat	1 185,1	1 202,5	1 248,7	1 249,1	1 317,04	1 413,70
Saldo	- 1 020,3	- 1 053,5	- 1 101,3	- 1087,9	- 1135,56	- 1201,28

Zdroj: Oddelenie štatistiky andorrkej vlády www.estadistica.ad

c) tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Hlavné vývozné komodity Andorry v roku 2017: (podiel na celkovom vývoze v %) – ide prevažne o reexport dovážaných produktov: elektronika (24,10), automobily, traktory, motorky, bicykle (19,7); drahé kamene, polodrahokamy a mince (10,1); optické a meracie prístroje (10,1); mechanické stroje a zariadenia, kotle (5,5); oblečenia a doplnky (3,6); papier a celulóza (2,9); hodinky (2,7).

Hlavné dovozné komodity Andorry v roku 2017 (podiel na celkovom dovoze v %): automobily, traktory, motorky, bicykle (12); esenciálne oleje, parfumy a kozmetika (7,7); pohonné hmoty a palivá (7,70); elektronické stroje a zariadenia (7,1); potraviny a nápoje vrátane alkoholických nápojov (6,10); oblečenie a módne doplnky (4,9); kotle, mechanické stroje a zariadenia (4,90).

d) teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Andorry za rok 2017:

VÝVOZ: Španielsko (53,8%), Francúzsko (16,9%), Nórsko (5,5%), SAE (1,8%) Hongkong (1,7%), Taliansko (1,6%), Kuvajt (1,6%), Belgicko (1,5%).

DOVOZ: Španielsko (63,7%), Francúzsko (13,8%), Čína (3,7%), Nemecko (3,4%), Taliansko (2,9%), Švajčiarsko (1,3%), USA (1,2%), UK (1,2%).

Zdroj: Oddelenie štatistiky andorrkej vlády www.estadistica.ad

e) vývoj zahraničného obchodu so SR za posledné roky (vývoz/dovoz)

Hospodárska spolupráca sa obmedzuje na obchodnú výmenu, pričom **bilancia zahraničného obchodu je pre SR dlhodobo pasívna**. Najväčší obrat vzájomnej obchodnej výmeny bol zaznamenaný v roku 2016. kedy dovoz z Andorry do SR vzrástol viac ako tri a pol násobne.

Podiel Andorry na celkovom zahraničnom obchode SR je minimálny a zodpovedá veľkosti andorskej ekonomiky.

Vývoj zahraničného obchodu medzi SR a Andorrou (v tis. €):

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vývoz SR	53	112	173	80	106	72,6
Dovoz SR	3 717	478	395	863	3 125	152,7
Obrat	3 771	590	568	942	3 230	225,3
Saldo	-3 664	-366	-222	-783	-3 019	-80,1

Zdroj: MH SR

Komoditná štruktúra vývozu SR v % (2017): hračky, športové potreby (68,96%); obuv a prikrývky hlavy (8,65%); elektrické stroje a prístroje (5,78%); tabak a vyrobené tabakové náhrady (5,47%); odevy a odevné doplnky (4,82%); lode, člny a plávajúce konštrukcie (2,22%).

Komoditná štruktúra dovozu SR v % (2017): valcované výrobky zo železa (39,81%), drevo a výrobky z dreva (15,33%), mince (14,45%), potravinové prípravky (8,5%), hliník a predmety z hliníka (8%), elektrické prístroje (3,23%).

NBS neviduje žiadne investície z Andorry do SR a ani opačne.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) obchodné zvyklosti v teritóriu

Pri obchodnom rokovaní je vítaná znalosť španielčiny, alebo francúzštiny (znalosť oficiálneho jazyka krajiny - katalánčiny nie je vyžadovaná). Na vyššej manažérskej úrovni je znalosť angličtiny bežná, avšak španielčina či francúzština sú vždy preferované, aby mohli ďalšiu obchodnú komunikáciu viesť aj ostatní zamestnanci.

Pri európskom partnerovi sa očakáva dochvilnosť, avšak v prípade jeho meškania sú Andorrcania veľmi tolerantní. Rovnako sa očakáva, že neskorý príchod andorrského partnera nebude chápaný ako nezdvorilosť. Významný je prvý dojem, vystupovanie a oblečenie, na ktoré si Andorrcania potrpia.

b) vyhodnotenie odbytových možností SR

Andorra je vzhľadom na svoju rozlohu nútená dovážať väčšinu komodít. Veľkú časť vývozu navyše tvorí reexport zahraničných tovarov. Pre zahraničné firmy existujú isté možnosti pre odbyt produktov – v hlavnom sektore ekonomiky – cestovnom ruchu alebo pri predaji luxusných výrobkov pre zahraničných turistov.

Medzi EÚ a Andorrou funguje od roku 1990 colná únia, ktorá sa ale nevzťahuje na poľnohospodárske produkty.

c) marketingová stratégia pri vývoze

Vzhľadom na veľkosť andorrského trhu, exportéri zo SR nie sú nútení prijímať osobitné stratégie. Najvhodnejšou formou je priame oslovenie potenciálnych obchodných partnerov zo strany slovenských podnikateľských subjektov. Ďalšou možnosťou je účasť na miestnom veľtrhu – Feria d'Andorra la Vella. Veľtrhu sa každoročne zúčastňuje približne 150 miestnych a zahraničných firiem z viacerých oblastí.

d) praktické informácie pre exportéra a importéra

Občania SR môžu vstupovať do Andorry a zdržiavať sa na jej území bez víz ako turisti až 90 dní. Vo všeobecnosti platí, že Andorra je bezpečná krajina. Je však potrebné počítať s možnosťou bežnej kriminality (vreckoví zloději a pod.).

Andorra nemá vlastné letisko, ani železnicu. Má pripravený projekt vybudovania heliportu s cieľom zaviesť priame linky vrtuľníkom spájajúce Andorru s Barcelonou, Toulouse, Lleidou a Seu d'Urgell. Najbližšie letiská sú v Barcelone a Toulouse (FR), z ktorých sa do Andorry dá dopraviť autobusom alebo prenajať si auto.

Andorra má dostatočnú ponuku vhodných hotelov pre ubytovanie, ceny sú nižšie ako v susedných krajinách.

Európsky preukaz zdravotného poistenia v Andorre neplatí. Odporúča sa uzatvoriť si pred cestou do Andorry komerčné zdravotné poistenie.

Sviatky a voľné dni, nevhodné na pracovné rokovania

1. 1. Nový rok
6. 1. Traja králi
február Karneval (pohyblivý dátum)
14. 03. Deň ústavy
Veľký piatok
Veľkonočný pondelok
1.5. Sviatok práce
máj Sviatok Svätého ducha (pohyblivý dátum)
15. 8. Nanebovzatie Panny Márie
8.9. štátny sviatok – Panna Mária z Meritxellu (patrónka Andorry)
1.11. Všetkých svätých
8.12. Nepoškvrnené počatie
25.12. Narodenie Ježiša Krista
26.12. Svätý Štefan

Predajná doba:

Po–So: 10:00–13:00, 15:00–20:00

Ne 10:00–13:00, 15:00–19:00

Obchodné centrá sú otvorené nepretržite okrem 1.1, 14.3, 8.9. a 25.12.. Andorra sa nachádza v rovnakom časovom pásme ako SR.

Užitočné tel. čísla:

Polícia: 110

Rýchla lekárska pomoc: 116

Požiarníci: 118

Adresy zastúpenia SR pre Andorru :

Veľvyslanectvo SR v Španielsku (Embajada de la República Eslovaca)

Jaroslav Blaško - veľvyslanec

C/Pinar, 20

28006 M a d r i d

Tel.: (0034) 915 903 861

Fax: (0034) 915 903 868

e-mail emb.madrid@mzv.sk web: www.mzv.sk/madrid

Internetové kontakty na významné inštitúcie Andorry:

Vláda Andorry	www.govern.ad	Oddelenie štatistiky andorrkej vlády	www.estadistica.ad
Ministerstvo hospodárstva, konkurencieschopnosti a inovácií	www.govern.ad/ministeri-d-economia-competitivitat-i-innovacio	Andorrská obchodná a priemyselná komora	www.ccis.ad
Ministerstvo zahraničných vecí	www.mae.ad	Agentúra na podporu rozvoja a investícií Andorry	www.actua.ad
Ministerstvo pre cestovný ruch	www.turisme.ad	Zbierka zákonov	www.bopa.ad

MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ministerstvo financií	www.finances.ad	Andorrská konfederácia podnikateľov -CEA	www.cea.ad
Otázky prístahovateľstva	www.immigracio.ad	Andorra Turisme	www.visitandorra.com
Ministerstvo práce	www.treball.ad	Sociálna poisťovňa	www.cass.ad
Školstvo	www.educacio.ad	System zdravotníckej služby	www.saas.ad
Colné sadzby	www.duana.ad	Denník Diari Andorra	www.diariandorra.ad